

Warszawa, 21 listopada 2024 roku
RJP-230/W/2024
RJP.4065.151.2024

Szanowny Pan

Prof. dr hab. n. med. Tomasz Banasiewicz

Instytut Chirurgii Uniwersytet Medyczny im. K. Marcinkowskiego

Szanowny Panie Profesorze,

opiniowany termin *prehabilitacja* jest, jak wskazuje jego struktura, kalką wyrazową z języka angielskiego, w którym rzeczownik *prehabilitation* (często w połączeniach typu *prehabilitation centre / service / programme / clinic*) stanowi skróconą formę wyrażenia *preoperative rehabilitation* ‘rehabilitacja przedoperacyjna / przed operacją’. W polszczyźnie rzeczownik *prehabilitacja* jest przede wszystkim elementem słownictwa specjalistycznego, ale mają z nim kontakt również pacjenci, np. osoby kierowane do odpowiednich zespołów specjalistycznych czy poradni. Z tego względu słowo to warto rozpatrywać nie tylko jako termin należący do profesjolektu i zrozumiały dla jego użytkowników, ale także jako jednostkę, która powinna być czytelna dla osób spoza środowiska medycznego.

Zgodnie z typologią przyjmowaną w językoznawstwie polonistycznym słowo *prehabilitacja* można traktować jako innowację leksykalną uzupełniającą (zaspokaja bowiem potrzebę nazwania różnorodnych działań podejmowanych na wyodrębnionym etapie leczenia). Innowacja ta spełnia kryterium wystarczalności, tj. uzupełnia lukę leksykalną w zasobie terminologicznym, nazywa ważny etap przygotowania pacjenta do dalszego leczenia (w różnych wymiarach, m.in. motorycznym, farmakologicznym czy psychologicznym). Jest zarazem określeniem znacznie krótszym niż również (choć rzadziej) pojawiające się w analizowanych tekstach połączenie *rehabilitacja przedoperacyjna*. Termin *prehabilitacja* może być preferowany przede wszystkim ze względu na obowiązującą w języku tendencję do

ekonomizacji przekazu, ale także z powodu łatwości tworzenia od niego wyrazów pochodnych, por. przymiotnik *prehabilitacyjny* w wyrażeniu *poradnia prehabilitacyjna*.

Przeгляд internetowych kontekstów, w których pojawia się analizowane słowo, pokazuje, że mamy do czynienia z terminem już znacząco rozpowszechnionym, przede wszystkim w tekstach specjalistycznych oraz popularnonaukowych (głównie informacyjno-poradnikowych, kierowanych do pacjentów). Tym samym należy uznać, że spełnione jest kryterium uzualne (stopnia rozpowszechnienia wyrazu).

Najbardziej problematyczna jest ocena poprawności z uwzględnieniem kryterium systemowego. Zasadnicze wątpliwości budzi nieprzejrzysta struktura morfologiczna terminu. Nie jest do końca jasne, czy należy w nim wydzielać człony *pre-* (prefiksalny) + *-habilitacja*, czy raczej postrzegać całość jako efekt ściągnięcia złożonej struktury, w wyniku czego element *-re-* może należeć zarówno do prefiksu, jak i do wyrazu *rehabilitacja*. Powstaje wobec tego tzw. węzeł kontaminacyjny. Ten problem z właściwym odczytaniem budowy struktury (w szczególności dyskusyjnym statusem elementu *-re-*) może niestety rzutować na jej właściwe rozumienie i utrudniać kojarzenie wyrazu ze sferą medyczną. Niewykluczone jest, że dla wielu użytkowników polszczyzny przy pierwszym kontakcie ze słowem *prehabilitacja* bardziej wyraziste okażą się asocjacje akademickie aktywowane przez słowo *habilitacja* (w różnych znaczeniach, wskazanych np. w *Wielkim słowniku języka polskiego PAN*). Źródłem tego problemu wydaje się fakt, że *prehabilitacja* jest – jak wspomniano – kalką skróconej już postaci wyrażenia angielskiego. O ile jednak na gruncie języka angielskiego na czytelność budowy wyrazu nie rzutuje możliwe skojarzenie z innym rzeczownikiem, o tyle w języku polskim takie ryzyko istnieje. Rzecz jasna, w praktyce komunikacyjnej ryzyko to minimalizuje się wskutek działania szerszego kontekstu użycia słowa oraz konsytuacji, która pomaga dobrać właściwą interpretację.

Choć budowa terminu *prehabilitacja* jest na gruncie polszczyzny problematyczna i wyraz z tego powodu może być nieczytelny semantycznie dla użytkowników polszczyzny ogólnej niezaznajomionych z profesjolektem, aktualny stopień rozpowszechnienia tego terminu oraz jego funkcjonalność w obrębie profesjolektu każą sądzić, że mimo strukturalnych mankamentów

UL. NOWY ŚWIAT 72 (POK. NR A 12), 00-330 WARSZAWA, TEL., FAKS: (48-22) 657-28-89, E-MAIL: RJP@PAN.PL, WWW.RJP.PAN.PL

wyrazu *prehabilitacja* można używać zamiast konkurencyjnego wyrażenia *rehabilitacja przedoperacyjna*.

Z poważaniem

/-/ dr Antonina Doroszevska, Członkini Rady Języka Polskiego przy Prezydium PAN, przewodnicząca Zespołu Języka w Medycynie RJP, przy współpracy dr Marty Falkowskiej, członkini Zespołu Języka w Medycynie RJP